

Ситни прилози

ПОЛУОСТРВО ПРЕВЛАКА КАО ПОКЛОН ЊЕГОШУ

У прошлом броју **Историских записа** објавио је Петар Шеровић неколико података о полуострву Превлаци, које је Катарина Властелиновић, рођена Сундечић, поклонила Његошу. Важније податке о Превлаци објавио је Младен Црногорчевић још 1893 године,¹⁾ њих је укратко навео и поп Саво Накићеновић,²⁾ па их од Црногорчевића узима и Шеровић. У Цетињском архиву налази се један докуменат којим ће се допунити ранија излагања о Превлаци, па ћу га и објавити у овом кратком прилогу. То је копија Његошевог писма од 24 јула 1847 године, којим опуномоћава свога ујака Лаза Пророковића да га заступа у свим питањима која буду везана за поклоњени му дио Превлаке. Текст пуномоћија писао је Његошев секретар Димитрије Милаковић. Транскрибован данашњим правописом, он гласи:

„Ја ниже означени Владика Црногорски постављам за мене и моје насљеднике мојим прокуратором обштим и особитим Г-на Лаза Пророковића, да ме представља на суду и изван буди код кога трибунала и власти аустријске, у Држави Аустријској, ради ступљења у насљедије које ми је оставила с тестаментом сад умрша Катарина Сундечић, удовица покојног ко(нта) Илије Властелиновића, која се преставила на Превлаки, у Окружију Которском. Дајем му пуну власт представити у моје име одлуку безусловну и условну насљедника, искати признаније инвентариума и судејско присућење насљедија, производити у дјејствије сваки акт, прошеније, апелацију и тужбу те би било потребито, почети и водити процес макар спрема кога, искати и получити притјажаније насљедија и сваке ствари томе принадлежеће, продати на лицитацију или приватним путем исто насљедије или ствари томе припадајуће, искати секвестре, депозите и разрешавати их, како год и предбележања и прогласе, промијенити и под ћирију дати речено насљедије, примати утвари, движима и недвижима имјенија и новце, давати на то потребите квите, чинити наравњања, именовати кметове и потписивати компромесе, стављати једног

¹⁾ **Старинар**, год. X (књ. 1 и 2), Београд 1893.

²⁾ Саво Накићеновић **Бока (Насеља српских земаља књ. IX)**, Београд 1913, 387—388.

или више прокуратора с једнаком или мањом власти, — једном ријечи да ме представља као да бих ја исти био лично на начин и с властима најнеограниченијима, обећавајући за мене и за наследице да ћу имати за стално добро учињено и непоречено што год он, мој прокуратор, учини и оправи, во уваженије чега подписујем се својеручно пред два свједока и прилажем мој печат.

На Цетињу,
24 јулија 1847 год.

Митрополит и Владика Црногорски и Брдски
и Рос(ијској) Импер(ији) Ордена Св. Ане I-ве
степену кавалијер
(Петар Петровић Његош)“.

Црногорчевић, Накићеновић и Шеровић не наводе тачан датум смрти удовице Властелиновић. Ако тај датум није познат, из овдје објављеног Његошевог пуномоћија види се бар то, да је она умрла кратко вријеме прије 24 јула (1847), јер у пуномоћију стоји „сад умрша“. Истовремено се из пуномоћија види да удовица Властелиновић није давно завјештала Превлаку Његошу, већ сигурно тек непосредно испред смрти, пошто Његош каже да пуномоћије даје „ради ступљења у наследије које ми је оставила с тестаментом сад умрша Катарина Сундечић. . .“

Из докумената Цетињског архива може се исправити и допунити и питање када је Милорад Медаковић купио Превлаку у Његошевог наследице књаза Данила. Црногорчевић, Накићеновић и Шеровић кажу, да је то било у јануару 1858 године. То је, међутим, било најмање годину дана раније, јер Вук Поповић још 12 јануара 1857 године јавља Вуку Караџићу да је Медаковић купио Превлаку у књаза Данила „и почео је кућу поправљати; може бити, ако буде до невоље, да ће тамо. . . усамљен. . . и живљети!“³⁾ 9 фебруара исте (1857) године Поповић поново пише Караџићу за Превлаку и каже да је Медаковић дао књазу за њу „како кажу, 1600 ф(иорина).“⁴⁾ Током 1857 и 1858 године Поповић је још неколико пута писао Караџићу о Превлаци и њеном власнику Медаковићу.⁵⁾ Од тих Поповићевих података важнији су само два. У једном писму Поповић јавља да књаз Данило тражи од Медаковића још 1000 фиорина за Превлаку, док Медаковић „дужи књаза и неке Ц(рногорце) до 5.000 ф.,“⁶⁾ а годину дана касније пише Караџићу и ово: „А Књаз меће Превлаку на инканат за 1000 фиор. што има имат од Медаковића!“⁷⁾

³⁾ Вукова преписка књ. VII, Београд 1913, стр. 299—300.

⁴⁾ Ibidem, 303—304.

⁵⁾ Ibidem, 306, 309, 316, 321, 341, 345, 358.

⁶⁾ Ibidem, 316.

⁷⁾ Ibidem, 341.

Поповићева обавјештења била су тачна, што потврђују документи Цетињског архива. Из тих докумената се види да се књаз Данило жалио которском поглавару Дојмиу 26 априла (8 маја) 1857 године на Медаковићево бјекство са Цетиња, којом је приликом оставио „своје звање у највећем нереду“, па моли поглавара да позове Медаковића и нареди му „да преда и подмири дуг од једне хиљаде фиорина, коју суму има мени изплатити за Превлаку и да му дотле не бисте дозволили продати Превлаку докле не исплати“. За дугове у Црној Гори може Медаковић послати списак, па ће Сенат „његово скужати и њему подмирити.“

Сјутрадан (9 маја / 27 априла) саслушан је Медаковић у канцеларији окружног поглавара (капетана) у Котору и том приликом Медаковић је својом руком написао сљедећу изјаву: „Ја сам Његовој Свјетлости Књазу остао дужан од Превлаке 1.000 фиор. —једну хиљаду фиорина, но почем при себи новаца немам то прилажем шпектификацију по којој има од моје заоставше робе 847 фиор. (и) 47 х(елера), а новаца на дугу 634 фиор. осим добити, од чега да се може мој дуг намирити, а сувишак молим да ми се пошље, као гођ и за остале моје новце (за)оставше у Црној Гори молим (да) би се узело у призреније, како би их могао накужати.“ Уз ову Медаковићеву изјаву приложен је списак разних његових ствари, које су му остале на Цетињу када је због неких политичких грешака морао побјећи са Цетиња,⁸⁾ као и списак лица која су му дужна извјесне суме. Списак ствари има двије стране ситнога Медаковићевог текста, док списак дужника има само неколико лица. Спискове је Медаковић потписао у Котору 27 априла по старом календару, али су се оба списка толико распала од влаге, да се мало што с њих може прочитати. Ипак се може утврдити да је Медаковић хтио да олако подмири дуг књазу Данилу, јер сам процјењује све ствари које су му остале на Цетињу, па није пропустио ни један каиш (ремик) за бритву, двије пљуваонице, три пара половних ципела („цреваља“), двије навлаке за јастук и томе слично.

3/15 маја књаз Данило је извјестио которског поглавара о пријему његовог писма од 9 маја (по новом кал.), заједно са приложеном Медаковићевом изјавом и списком лица која су му дужна извјесне суме, па наставља: „Но содржаније истог листа не подмирује погодбу и изплату од Превлаке, јербо можете знати да сам ја њему продао за готове новце, а не у дуг да ме намирује од његове шпекулације. Зато молим Ваше Високоблагородије да, ако не би имао речени дуг од ф. 1.000 да ми подмири, то молим да бисте дали наредбу ће сљедује речену Превлаку на инканат продати и мени погођену суму без одлагања подмирити.“ За Медакови-

⁸⁾ Медаковић је побјегао с Цетиња због неких политичких узрока у фебруару 1857 и живио је у Котору.

ћеве дугове у Црној Гори књаз предлаже да Медаковић одреди једног проканадура, па ће му он, преко Сената, дугове покупити и предати.

10 јуна (29 маја) поглавар Дојми шаље књазу Данилу списак Медаковићевих дужника и изјаву, да Медаковић пристаје да се дуг књазу одмах наплати од Медаковићевих дужника преко опуномоћеног проканадура. То је у ствари оно исто о чему је још 27 априла (9 маја) Медаковић писао, али књаз Данило није хтио пристати на тај Медаковићев предлог. Свакако да ни сада није могао прихватити Медаковићев предлог да му дуг наплаћује од Медаковићевих дужника. Како је и када исплатио Медаковић књазу Данилу остаток дуга за Превлаку у износу од 1.000 фиорина, нијесам могао потврдити из очуваних архивских докумената у току 1857 године, јер до краја те године нема никаквих података о томе питању. Али из преписке Вука Поповића са Вуком Караџићем види се да ни у мају идуће (1858) године Медаковић није био подмирио дуг књазу Данилу, јер 18(30) маја те године Поповић јавља Караџићу о Медаковићевом повратку из Петрограда и доласку у Дубровник, одакле је преко рускога консула, тражио да му књаз Данило исплати „некакав дуг“, док истовремено „Књаз меће Превлаку на инканат за 1000 фиор. што има имат од Медаковића.“) 26 јула исте године Поповић опет јавља Караџићу о Медаковићу: „У правди је са Књазом за Превлаку да му се (у тексту тако, а сигурно је то штампарска грешка мјесто „све“ — Р. Д.) није исплатио! Каже да од Превлаке учиниће велику лавру!, да ће му доћ из Русије велика звона и један калуђер!, да ће тамо двор за себе зидати!. . .“¹⁰⁾ За све те планове требало је много више новаца но што их је имао Медаковић, па и када би аустриске власти дозволиле да их Медаковић оствари. До краја 1859 године он није био ништа урадио на своме посједу на Превлаци, већ је и тада она била „пуста“. То видимо из Поповићевог писма Караџићу од 20 децембра поменуте године, у коме стоји да Медаковић станује у Котору, „е не смије од Црногораца живјети на пустој Превлаки.“¹¹⁾

Вјероватно је Медаковић успио да подмири цио дуг књазу Данилу за Превлаку, јер би му аустриске власти тешко дозволиле да свој дио тога полуострва прода 1866 године архимандриту Нићифору Дучићу када не би био потпуно његово власништво. Дучић је свој дио Превлаке, као што је познато, уступио Општини кртољској тек 1882 године.

Ристо Ј. ДРАГИЋЕВИЋ

⁹⁾ Вукова преписка VII, 341.

¹⁰⁾ Ibidem, 345.

¹¹⁾ Ibidem, 358.